

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

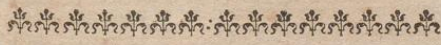
Punct. I. Quid sit elementum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

productus, non enim omnes partes subiecti habent temperamentum in eadem indivisibili mensura. Vltimò optimè dici poterit non omnes partes separari, etiam si quilibet habeat temperamentum sufficiens, ut separaretur. b alia: quia nulla pars potest separari ab alia, quovisque habeat corpusculum aliud applicatum, quod occupet intercapedinem relictam, ne detur spatium vacuum inter utramque, & cum non sint infinita corpuscula quæ possint applicari infinitis partibus continui ad replendas infinitas intercapedines, quæ resisterent si infinitæ partes separantur, hinc est, quod non possint omnes infinitæ partes simul separari, sed illæ tantæ, quibus sunt applicata corpuscula. Hæc ratio re dimittit in opinione, quæ continuū ex infinitis partibus componit & magni momenti est in sententia, quæ illud constituit ex punctis finitis, quia licet secundum hanc sententiam puncta, quæ reperiuntur in quocunque corpore finita sint, tanta est illorum multitudo, ut moraliter impossibile sit dari aliam multitudinem æqualem corpusculorum, per cuius corpuscula singula, possint singula indivisibilia continui ab aliis separari.

7 Obiiciunt alij: Cælum habet partes quasdam raras, & alias densas, sed cælum non habet aliqua corpuscula intromissa: ergo rarefactio, & condensatio saltem in corporibus celestibus non fit per intromissionem, & expulsionem corpusculorum: ergo neque in aliis corporibus, cum in omnibus eodem modo fieri debeat. Respondeo corpora celestia, non esse propriè, & strictè rara, aut densa, sed impropiè dici partes raras illas, quæ habent admixtas aliquas particulas aliquo modo, in qualitatibus, seu accidentibus ab aliis distinctas, & partes illas dici densas: quæ constant partibus inclusis omnino similibus, sine hac accidentium diversitate in particulis, quas includunt. Itaque, id quod præstant extranea corpuscula intromissa in corporibus sublunariis, quæ propriè per illa rarefunt, id dicuntur præstare partiunculae diversæ rationis ab aliis, cum quibus notabilem cæli partem constituunt, ratione quarum partiuncularum dicuntur partes cæli notabiles, satis impropiè rarefactæ, & densæ dicuntur partes cæli, quæ partiunculas istas in se non habent.

8 Vltimò aduerto pro solutione plurium argumentorum non esse idè, corpus esse subtile, & esse rarum: raritas enim consistit in intromissione corpusculorum iam explicata, subtilitas vero in eo quod corpus parum divisioni resistit, & facile secundum sui partes diuidi possit. Ita contingere potest corpus esse minus subtile nullo admixtum corpusculo, & consequenter summè densum, aer enim si purus sit est nimis subtilis, & nihil raritatis habet. Eodem modo distinguatur durities à densitate, hæc enim dicit approximationem partium, & negationem corpusculorum interiacentium, illa vero resistentiam per modum actus primi ad partium separationem, & difficultatem remotionis vnius partis ab alia, quod à densitate nimium distinguitur.

CONTROVERSIA VIII.

De elementis.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit elementum.

1 ELEMENTUM vulgari significatione sumi solet pro primis cuiusvis rei principiis. Sic litteræ scripturæ elementa dicuntur, quia ex illis primò constituitur, & in eadem vltimò resoluitur. Et principia entis naturalis propter eandem rationem totius elementa dicuntur. Solet enim nomen elementum ad materiam primam distingui, quia ex hac primò omnia fiunt, formæ enim (si rationalem excipias, quæ creatur) siue substantiales, siue accidentales, ex materia educuntur, & ex illa tanquam ex prima origine nascuntur, strictius nomen elementum sumitur pro illis corporibus, quæ non constant admixtione qualitarum contrariarum, sicuti sunt ignis, aer, aqua, & terra.

2 Elementum definit Aristot. lib. 5. Metaph. cap. 3. text. 4. Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

id ex quo primum infuso, ac indivisibili specie in aliam speciem aliquid componitur. Alio modo lib. 5. de Cælo cap. 3. text. 21. elementum est id, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus inest, aut potentia, aut alio. Definitio secunda in primam relabitur, tantum addit ly cætera corpora, quibus verbis clariùs exprimitur elementum debere esse corpus de prædicamento substantiæ, ac proinde materiam & formam his definitionibus non comprehendi. Cæterum hæc definitio satis difficilis est, & perobscura, nihilominus propter Philosophi auctoritatem, & illorum, qui definitiones has admittunt, in quibus est Angelicus Doctor aliquo modo definitiones hæc explicandæ sunt, quod brevissimè præstabo. In illa potest aliquid diuidi, quæ in se continet, & quibus componitur, & eodem modo, quo est continentia, seu compositio, eo modo est diuisio in illa extrema, non enim poterit diuidi totū aliquod in aliquid formaliter sumptū, quod formaliter sumptū in illo non contineatur. Deinde eo modo dicitur aliquid indivisibile, quo nulla extrema distincta in se continet. Sic materia prima, quæ partes, quibus essentialiter componatur non habet, dicitur essentialiter indivisibilis, licet integraliter diuisibilis sit. Vltimò elementa ut probabo Puncto 4. non sunt formaliter in mixto.

Ex his facile est definire quomodo omnia corpora composita seu mixta possint in elementa resolui, cum enim elementa in mixto formaliter non sint, sed tantum virtualiter hoc est, manent virtutes, quæ propriæ sunt elementorum, sic tantum extrinsecè, tantum diuidi possunt in elementa quatenus qualitates præexistantes in mixto diuiduntur in elementa, quæ succedunt, post corruptum mixti formam compositi ex materia mixti, & formis elementalibus productis. Dicuntur sic diuidi, quia non omnes qualitates, quæ erant in mixto remanent in aliquo elemento, sed tantum aliquæ illarum. Ex his notum fiet quo modo elementum indivisibile dicatur, quia cum non possit resolui in aliud compositum, quod paucioribus gaudeat qualitatibus: hinc fit adhuc ratione harum non posse in alia elementa diuidi, neque alia mixta, quæ potius pluribus qualitatibus, & nunquam paucioribus constant. Dicuntur mixta diuidi in elementa, non quia quotiescunque mixtum corrumpitur in elementa resoluatur, in quibus sint diuise qualitates, quæ erant in mixto, sed semper enim mixtum corruptum in aliud resoluatur, quod earundem qualitarum gaudet temperamento, quia tamen post varias corruptiones vltimò ad elementum formam rursus indivisibilem potest deveniri, dicuntur omnia corpora in elementa diuidi. Ex his notum fit, quomodo cætera corpora in elementa diuidantur, & quomodo elementum indivisibile sit secundum speciem.

4 Posset clariùs, breviusque definiri elementum, corpus, quod ex primis qualitatibus duplices tantum gaudet. Quod si vera esset Arriagæ opinio, quæ asserit elementa vnicà tantum potiri qualitate, definiendum esset, corpus, quod ex primis qualitatibus vnicà tantum potitur.

5 Circa elementorum numerum communi sententiâ ratum est, elementa quaternarium attingere, illudque non excedere. Verumtamen huius conclusionis rationem reddere difficillimum est, nonnullas referam, ex his quæ pro hac conclusione circumferuntur. Ignis est leuissimus: terra est gravissima: ergo debent dari duo alia elementa media, vnum quod habeat prope summam gravitatem, & aliud prope summam leuitatem. In eadem recidit ratio alia desumpta ex elementorum positione: Ignis est in loco supremo, aqua in loco infimo: ergo debent dari duo alia, vnum quod sit prope terram, & aliud quod sit prope ignem, quibus quaternarius numerus completur. Confirmatur eadem ratio, infra cælum tantum sunt quatuor spatia, vnum quod cælum attingit & hoc est summum, aliud maximè distat à cælo, quod est terræ centrum, & omnium infimum, aliud prope infimum, & aliud prope summum: ergo tantum possunt dari quatuor elementa, quæ replent hæc quatuor spatia, siquidem nullum potest dari commune spatium distinctis elementis. Rationes hæc parum roboris habent, quia dato igne summè leui, & terra summè graui non ex eo infertur duo alia elementa media danda esse, sed possent tria, vel vnum, vel nullum: quia immediatè collocari elementum summè leue, & elementum summè graue, non implicat, neque ratio est aliqua, quæ cogat in quatuor partes, seu quatuor spatia diuidere totam cælorum intercapedinem ut quatuor elementa illis spatiis correspondeant, posset enim diuidi in

5 2 tria

tria spatia summum, infimum, & medium, seu in quinque summum, infimum, prope summum, prope infimum, & medium.

6 Alij probant elementa esse quatuor, ex quaternario primarum qualitarum numero, quarum singula singulis elementis in summo respondent. Secundò quia binæ, & binæ hæ qualitates absque contrariarum consortio tantum possunt diuersis quatuor modis comparari calidum in summo, cum siccò prope summum, humidum in summo cum calido prope summum, frigidum in summo cum humido prope summum, siccum in summo cum frigido prope summum. Hæc ratio multis claudicat, in primis supponit numerum primarum qualitarum quaternarium esse, quod nonnulli negant. Secundò gratis supponit qualitates binas, & binas esse constituendas in singulis elementis, quod si quis neget, & asserat posse dari elementum unicâ qualitate contentum difficile poterit impugnari. Tertiò possunt qualitates illæ, binæ, & binæ multis aliis modis disponi; posset enim dari elementum gaudens summo calore, & summâ siccitate, & aliud includens siccitatem in summo, & calorem prope summum, qui duo modi componendi qualitates contrarias annumerari non sunt in quatuor adductis ad quatuor elementa defendenda. His similes, possunt alij plures comparari, quibus elementorum numerus possit augeri. Potest etiam dici quatuor illas qualitates duplici elemento contentas esse, in quibus distribuuntur absque contrariarum mixtione calor, & siccitas in vno elemento, & in altero humiditas, & frigiditas. Vna in summo gradu, & alia prope summum, vel vtraque in summo, si necessum est quamlibet qualitatem in aliquo subiecto summè intesam reperiri. Frigiditas alij ex quatuor humoribus viuents quaternarium elementorum numerum inferunt. Sed hæc ratio non potest mouere Philosophum, est enim pura congruentia, seu quadam similitudo, quæ extremis cognitis videlicet quatuor elementis, & quatuor humoribus, à Medicis circumfertur.

7 Censeo nullâ efficaci ratione posse probari elementorum numerum, sed tantum hoc experientia communique Doctorum autoritate suadendum esse: id enim expressè multis in locis tradit Philosophus, quem sequutus est D. Thomas, & tota Theologorum, & Philosophorum Schola à quibus sine ratione vrgente in re alius momenti recedendum non est, id etiam suadet experientia quæ terram, aquam, aërem, & ignem cognouimus, & non alia corpora, quæ non consent temperamento omnium quatuor qualitarum, & quæ mixta non sunt.

PUNCTVM II.

De situ elementorum.

1 DE situ aëris nullus est dubitandi locus, constat enim aërem suprà terram, & aquam situm: ignis, si aliquis est determinatus locus in quo ignis conferuetur, esse omnium supremum nullus ambigit, an verò detur ille locus necne, definiam postea. Terram infimum occupare spatium, & aquam super terram esse, est enim omnino certum, inferitur ex illo Genesis 1. *Congregentur aqua, quæ sub celo sunt in locum vnum, & appareat arida.* Ex quo inferitur terram creatam fuisse aquis coopertam, illisque inferioriorem, non super aquam constitutam, sed sibi innotentem iuxta illud Psalmi 103. *Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi, est tamen inter Doctores valde dubium, an de facto terra sit altior aqua, vbi aduerte questionem non de tota terra, & de tota aqua procedere, certum enim est aquam quæ est in fluminibus esse inferiorem montibus, sed de parte illa terræ, & aquæ, quæ cæteris omnibus altior est. An videlicet facta cõparatione inter partem terræ reliquis omnibus aquæ partibus, altior sit terra quam aqua. An videlicet mons omnium altissimus altior sit altissima maris aqua. Aquam terræ esse altiozem defendunt Canus in commentariis primæ partis, Burgenfis, & Catharinus ad 1. cap. Genes. Hos sequutus est Arriaga distinct. 4. sectione 4. Partem hanc probabilem esse tradit D. Thomas 1. p. quæst. 69. art. 1.*

2 Terram altiozem esse mari docet D. Aug. D. Hieronym.

Diu. Damasc. Lippomanus, Caiet. Huncala, & Agil. quos sequuntur & referunt Patres Conimbricenses lib. 1. de Cælo cap. 14. quæstione 4. art. 2. Idem tenent Caietan. in illud Genesis, *Congregentur aquæ*, qui oppositam ridet sententiam, P. Pereira ibidem, P. Soares lib. 1. de opere sex dierum, quibus ego libens assentior. In primis elementum in idem centrum propendere multis demonstrat. P. Clau. c. 1. Sphæræ id efficaciter suadet ex eo quod aqua, & terra idem centrum petat, & per eandem lineam, si enim ex eodem indiuisibili spatio pars terræ & pars aquæ successiue dimittuntur impedimentis ablatis per eandem spatij lineam in eundem terminum cietur ergo terra, & aqua idem centrum respiciunt, etiam si terra ratione maioris grauitatis spatium infimum occupet. Ex hac doctrina vires desumit argumentum quod sit ad probandum aquam non esse altiozem terra: si aqua esset altior terræ, pars aquæ terræ eminentior statim dilaberetur, & totam terram irrigaret: sed sic est, quod certis continetur terminis: ergo eminentioribus terræ partibus coarctetur.

Respondent nonnulli aquam etiam terræ eminentiorem non diffuere; quia in se globi figuram retinet, quam naturaliter appetit, & in qua naturaliter conferuetur. Solutio hæc impugnatur ex doctrina tradita, quæ dicitur mus aquam cum terra eundem conficere globum. Secundò etiam si aqua figuram illam appeteret, & obtineret, non illam adeò pertinaciter retineret, vt in tantam altitudinem sublata vtrique possit æquè pendere retentâ globi figura abique eo quod efflueret. Quod cernitur in aquæ guttulis se rotantibus, quæ tandius globi speciem seruam quandiu appetitus ille, qui petit rotunditatem non vincitur accessu grauitatis quam secum asserat noua aquæ portio, & ita nunquam pars aliqua notabilis aquæ figuram rotundam valet retinere. Respondent alij aquas coarctari ex peculiari prouidentia Dei coarctentis aquas intra certos terminos, quos natura sua transirent, si naturæ auctore non detinerentur. Sic inferunt ex capite 8. Prouerb. *Quando certa lege & gyro vallabat abyssus, & ligem ponebat aquis ne transirent fines suos.* Ex quibus verbis inferunt aquam terræ esse sublimiorem, quia si depressior esset, necessaria non esset lex, ne præteritos transgredere terminos. Rectè contra hanc solutionem obiciunt nostri Conimbricenses testimonium D. August. 7. lib. de ciuitate Dei cap. 30. vbi inquit: *Sic Deus administrat omnia, quæ creauit, vt ipsa proprios motus exerceant, & agere sinat.* Quod ratio ipsa demonstrat, ad quid enim creandum erat elementum semper contra propriam naturam, & propensionem conferuandum? Seu ad quid nobis dicendum est aquam semper violenter detineri in mari, ne totam abluat terram, cum possimus illam naturaliter intra præfixos terminos circumclusam constituere. Neque testimonium ex 8. Prouerbiorum relatum ad rem facit, quia vt bene interpretantur P. Pereirus, & iidem Conimbricenses non commendatur in illo summi artificis potentia, quod aquas terræ imminentes coerceat, ne terram aborbeant, sed quod eas terræ cauitatibus circumscripserit, cum in prima sui conditione, & iuxta ipsarum naturam toti terræ circumfundi deberent.

Secundò certum est, nauim natia sua grauitate adductam velocius descendere cæteris paribus, quam ascendere propria eiusdem nauis grauitate reluctante: ergo si mare altius esset terra, nauis cum è portu discedit segnissimè tineretur, cum tunc ascenderet, quàm cum portum peteret, cum tunc descenderet: sed hoc est contra manifestam experientiam: ergo mare non in modum globi effertur, ita vt supra terram emineat. Rursus si aqua sic allurgeret in modum globi profectò omnes cooperuisset insulas, & nulla apparerent salebrosa loca aquis non sepulta: atqui nō ita se res habent: ergo aqua non ita supra terram allurgit. Rursus rectè arguunt nostri Lusitani ex experientia, quæ cõpertū esse testantur ab his, qui è Lusitania in nouam nauigant Hispaniā, postquā per quindecim gradus è portu discessere vna hora citius oriri, & occidere Solē in Lusitania existentibus. Quod non ita contingeret si mare terra esset eminentius: citius enim in mari sol appareret, quia semper eminentiora loca citius, quàm depressiora suis ferit radijs, & citius videtur ab his qui suprema loca incolunt, quàm ab alijs, qui in depressioribus demorantur, vt patet in ijs, qui montes conscendunt, quia licet plus distent